

Лисецька О.Я.
Маріупольський державний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

У статті розглянуто концептуальні положення щодо змісту та організації вищої освіти викладачів з фізичного виховання. Охарактеризовано необхідність всебічного і гармонійного фізичного розвитку особистості протягом навчання у вузі. Сформовані основні цілі завдання для розвитку конкурентоспроможного випускника вищого навчального закладу з спеціальності фізичне виховання.

Ключові слова: конкурентоспроможність, фізичне виховання, фізична освіта, ринок праці, модернізація вищої освіти, здоровий спосіб життя, професійна освіта, фізично-спортивна практика.

Лисецкая Е.Я. Конкурентоспособность будущих специалистов физического воспитания и спорта на рынке труда Украины. В статье рассмотрены концептуальные положения относительно содержания и организации высшего образования преподавателей по физическому воспитанию. Охарактеризованы необходимость всестороннего и гармоничного физического развития личности на протяжении обучения в вузе. Сформированы основные цели задачи для развития конкурентоспособного выпускника высшего учебного заведения с специальности физическое воспитание.

Ключевые слова: конкурентоспособность, физическое воспитание, физическое образование, рынок труда, модернизация высшего образования, здоровый образ жизни, профессиональное образование, физически спортивная практика.

Lisetskaya O.Y. Competitiveness of future faculty of physical education and sports on the labor market of Ukraine.

Currently, modernization of modern higher education in Ukraine is carried out in the direction of integration, democratization and humanization. The focus on the development and implementation of promising models for the organization of effective training of future specialists in higher educational institutions is conditioned by the requirements and needs of modern society. The theoretical analysis of scientific sources showed the relevance of the problem of training future prospective specialists in physical education for professional work in higher educational institutions in the theoretical and practical aspects. The **purpose** of the article is to analyze the existing difficulties in the training of future specialists in physical culture and to consider the directions of innovative technologies in the process of professional training of competitive teachers in the labor market of Ukraine. The analysis of literary sources has shown that the professional training of a competitive teacher of physical education is a process that reflects the specificity of professional training at the level of assimilation of the system of knowledge, skills, skills and personality formation. A special place in the physical education of a competitive specialist occupy specific tasks expressed by specific functions and the direction of physical education of students. The formation of the goals and objectives of physical education of students reflects the orientation of this pedagogical process on the development of qualities that ensure the competitiveness of the individual, including the preservation and strengthening of human health. **Conclusions and suggestions.** Found resources of physical education for the development of personal competitiveness of students in the labor market while preserving and strengthening their health should be implemented within the process of physical culture and health support. The specific nature of these resources makes it possible to choose the means, methods, forms of physical education for the improvement of specific indicators of competitiveness in the labor mark.

Key words: competitiveness, physical education, physical education, labor market, modernization of higher education, healthy lifestyle, vocational education, physical and sports practice.

Постановка проблеми. Нині модернізація сучасної вищої освіти в Україні здійснюється в напрямі інтеграції, демократизації та гуманізації. Спрямування на розробку та впровадження перспективних моделей організації ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців вищих навчальних закладів зумовлене вимогами та потребами сучасного суспільства. Нова система професійної підготовки, як цілісна педагогічна система, повинна бути спрямована на формування творчої самостійної особистості фахівця, здатної до саморозвитку та навчання упродовж життя, професійно мобільної та гнучкої відповідно до швидкозмінних економічних та суспільних процесів та явищ, конкурентоспроможної на ринку праці усіх галузей та сфер суспільства. Усе це повною мірою стосується професійної підготовки майбутніх фахівців галузі фізичного виховання та спорту.

Концептуальні положення щодо змісту та організації професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах, зокрема з фізичної культури і спорту, базуються на засадах Конституції України та Законах України "Про освіту", "Про вищу освіту", "Про фізичну культуру і спорт", Державної національної програми "Освіта" ("Україна XXI століття"), Національної доктрини розвитку освіти України, Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз наукових джерел засвідчив актуальність проблеми підготовки конкурентоспроможних майбутніх фахівців фізичного виховання до професійної діяльності у вищих навчальних закладах у теоретичному та практичному аспектах.

Сучасні напрями вирішення проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання до професійної діяльності у вищих навчальних закладах, а саме: формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури; міжпредметні зв'язки в процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури; підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів, розглядали такі О.В. Акімова[1], В.І. Бабич [3], Н.Б. Бомова [5]. Наведені аспекти фізичної культури як педагогічного процесу і

процесу професійної підготовки конкурентоспроможних майбутніх фахівців фізичної освіти досліджувалися в працях вітчизняних та закордонних науковців: О.В. Глузман, В.М. Володько [4], О.С. Куц, А.А. Бычек [6], Баранов В.Н., Змеев С.И [7], Госюк Е., Чжан Уяннань [8], Клешнев В.В., Турецкий Г.Г. [9].

Мета статті проаналізувати існуючі труднощі в підготовці майбутніх фахівців фізичної культури та розглянути напрями інноваційних технологій у процесі професійної підготовки конкурентоспроможних вчителів на ринку праці України.

Викладення основного матеріалу дослідження. Аналіз літературних джерел засвідчив що професійна підготовка конкурентоспроможного вчителя фізичного виховання – це процес, який відображає специфіку фахової підготовки на рівні засвоєння системи знань, умінь, навичок і формування особистості майбутнього вчителя фізичного виховання, що дає змогу глибоко осмислювати завдання фізичного виховання школярів, послідовно вирішувати складні навчально-виховні ситуації, що виникають на занятті з фізичної культури, прогнозувати й моделювати фізкультурно-оздоровчу та спортивно-масову роботу в загальноосвітніх навчальних закладах [1; 2; 3; 9].

У контексті вищезазначеного підготовка майбутніх спеціалістів у галузі фізичного виховання спрямована на формування загальних і спеціальних теоретико-методичних знань, рухових умінь та навичок зі спортивно-педагогічних дисциплін і застосування названого комплексу в педагогічній практиці в школі [7; 8; 10].

Особливе місце у фізичному вихованні конкурентоспроможного фахівця займають специфічні завдання, висловлені специфічними функціями і спрямованістю фізичного виховання студентів:

- збереження і зміцнення здоров'я на основі оптимального розвитку морфо-функціональних якостей, націлене на самостійне регулювання доданків стану здоров'я;

- всебічний і гармонійний фізичний розвиток, що виявляється в досконало основних функцій організму, підтримці тілесної краси;

- спортивна підготовка і суперечка досконалість на основі раціонального використання коштів спортивного тренування, який передбачає індивідуальний вибір виду спорту, підбір тренувальних засобів, складання загального режиму дня студента, що змінюється під впливом занять спортом;

- формування системи спеціальних знань в галузі фізичної культури і спорту, пов'язаних із самостійним використанням засобів фізичної культури для особистого самовдосконалення;

- включення студентів в реальну фізкультурно-спортивну практику по творчому освоєнню цінностей фізичної культури, її активного використання у всебічному розвитку особистості;

- формування потреби студентів у фізичному самовдосконаленні і підтримці високого рівня здоров'я через свідоме використання всіх організаційно-методичних форм занять фізкультурно-спортивною діяльністю;

- формування навичок самостійної організації дозвілля з використанням засобів фізичної культури і спорту;

- оволодіння основами сімейного фізичного виховання, побутової фізичної культури [3].

Формування цілі і завдань фізичного виховання студентів відбивається орієнтованість даного педагогічного процесу на розвиток якостей, які забезпечують конкурентоспроможності особистості, в тому числі на збереження і зміцнення здоров'я людини.

У змістовно-цільовому відношенні фізичне виховання студентів поділяється, перш за все, на загальне або загально-підготовче і профілююче (професійно-прикладне, спеціальне). Крім того, до складу його напрямків входять оздоровчо-рекреаційне, гігієнічний, лікувальний. Загально-підготовча спрямованість орієнтована на забезпечення всебічної фізичної підготовки студентів і підтримання її на рівні вимог життя і діяльності [1]. відповідно ресурсності даного напрямку для формування особистісної конкурентоспроможності студентів зв'язана, перш за все, з підтриманням високої працездатності, гарного самопочуття, гарної фізичної форми, що виявляється в тому числі в зовнішньому вигляді.

Спеціальне (спортивно орієнтований) напрямок фізичного виховання забезпеченість формування фізичних, психофізіологічних, соціально психологічних якостей і здібностей, затребуваних в спорті по загально і в конкретному виді спорту. Для розвитку конкурентоспроможності студентів значущим є те, що спорт вищих досягнень сприяє формуванню найважливіших в сучасному суспільстві морально-вольових якостей особистості, а також системи цінностей орієнтації, відповідним ідеям чесної конкуренції. А масовий спорт забезпечує активний відпочинок, зміцнення здоров'я і поліпшення самопочуття, продовження активного, творчого дозвілля, як важливої властивості з позиції конкуренції [5].

Зміст практичного спеціально спрямованого напрямку підвищення рівня функціональних і рухових здібностей, формування необхідних якостей і властивостей особистості, оволодіння методами і засобами фізкультурно-спортивної діяльності, придбання в ній особистого досвіду, що забезпечує можливість самостійно, цілеспрямованого і творчого використання засобів фізичної культури і спорту на ринку праці. Це досягається на методико-практичних та навчально-тренувальних заняттях.

На методико-практичних заняттях студенти освоюють основні методи і засоби самостійного формування навчальних, професійних і життєвих умінь і навичок засобами фізичної культури і спорту, творчо опанувати методи досягнення практичних результатів. Навчально-тренувальні заняття спрямовані на набуття досвіду творчої практичної діяльності, досягнення високих результатів в обраному виді спорту, розвиток самодіяльності з метою досягнення фізичного вдосконалення, підвищення рівня функціональних і рухових здібностей, спрямованих на формування якостей і властивостей особистості [3]. Зазначені та інші змістовні напрями і цільові ефекти практичної частини фізичного виховання, які створюють передумови для становлення і вдосконалення особистісної конкурентоспроможності студентів.

Провідними засобами фізичного виховання, реалізованими в рамках всіх зазначених організаційних форм і напрямів, є: фізичні вправи, природні сили природи (сонце, повітря, вода), гігієнічні чинники (особиста гігієна, розпорядок, режим харчування тощо). Найважливішим фактором успішності їх застосування є емоційний фон занять, традиційної, природно склалася специфікою якого є демократичність, свобода самовираження та конкурентоспроможність студента.

Фізичні вправи - це рухові дії, які спрямовані на реалізацію завдань фізичного виховання, сформовані і організовані за його закономірностям [4].

Це основний і специфічний засіб, особливий вид рухової діяльності, за допомогою якого здійснюється фізичне розвиток студентів»[3]. У число фізичних вправ, що володіють ресурсної значимістю (психофізіологічної, соціально-психологічної) з точки зору впливу на організм, особистість людини (в тому числі на розвиток конкурентоспроможності студентів), мають фізичні вправи наступної спрямованості: комплексної, що забезпечують позитивні зрушення в діяльності різних органів і систем); на поліпшення обміну речовин і функціонування органів і систем організму людини (засоби з великими енерговитратами в одиницю часу); вдосконалюють серцево-судинну систему; зміцнюють м'язи, що сприяє підтримці природного положення тіла і збереженню нормальної постави і положення внутрішніх органів людини; зміцнюють нервову систему, що виражається у високій рухливості нервових процесів, врівноваженості процесів збудження і гальмування, швидкої точної реакції на різні роздратування; підвищують опірність організму до несприятливих факторів навколишнього середовища і кліматичних умов [1].

Ефективність використання засобів фізичного виховання багато в чому визначається застосуванням методів фізичного виховання, адекватних важливості справ освітнім, виховним, оздоровчим, що розвиває завданням. У фізичному вихованні застосовуються дві групи методів: специфічні (характерні тільки для процесу фізичного виховання) та загальнопедагогічним, що застосовуються у всіх випадках навчання і виховання.

В результаті систематичних занять фізичною культурою і спортом в організмі розвиваються різноманітні адаптаційні морфо-функціональні перебудови, обумовлені специфікою конкретного виду фізично-спортивної діяльності та проявляються в умовах відносного спокою, а також в процесі виконання фізичної та професійної діяльності. Систематична тренування формує фізіологічні механізми, розширюють можливості організму, його готовність до адаптації: розвиваючи механізм координації в нервовій системі, обумовлює підвищення здатності до навчання, тренування нервової системи і організму в цілому.

Підводячи підсумок проведеному теоретичному аналізу, резюмуємо, що ресурсна фізичного виховання для підготовки здорових конкурентоспроможних фахівців на ринку праці полягає в наступному:

1. Сутнісна - пов'язана:

а) з визначенням поняття, цілями і завданнями, функціями фізичної культури, фізичного виховання та інших, пов'язаних з ним процесів; визначається їх орієнтованістю на фізичне, психофізіологічне, морально-психологічне вдосконалення людини, формування у нього установок і навичок здорового способу життя, зміцнення здоров'я, становлення психофізичної готовності до праці, що в комплексі обумовлює і конкурентоспроможність особистості;

б) специфічні характеристики взаємодії учасників фізкультурно-спортивної діяльності та роботодавців, що забезпечують емоційну позитивність, доброзичливі відносини тощо.

2. Змістовна - пов'язана з видами фізичної культури, напрямками та формами, розділами фізичного виховання у вузі:

- види фізичної культури, реалізовані в процесі фізичного виховання:

а) рекреативна, забезпечує збереження / відновлення працездатності, поліпшення самопочуття і зміцнення здоров'я в цілому, підтримка і розширення соціальних контактів;

б) спорт, забезпечує розширення меж своїх можливостей, яскраво виявляє установку на перемогу, досягнення високих результатів, які потребують мобілізації фізичних, психічних і моральних якостей людини, а також розкриття резервних можливостей організму;

в) професійно-прикладна, забезпечує підготовку людини до високопродуктивної праці, його високу працездатність.

- змістовно-цільові напрямлення фізичного виховання:

а) загально підготовчі, забезпечує підтримку високо працездатності, гарного самопочуття, гарної фізичної форми, що виявляється в тому числі зовнішнім вигляді;

б) професійно-прикладне, забезпечує створення фізичних передумов для формування / вдосконалення професійно важливих здібностей і рухових дій, попередження професійних захворювань і підготовку організму до опору стресогенних професійних факторів, виховання прикладних психо-фізичних якостей;

в) спеціальне (спортивно-орієнтоване), а саме: спорт вищих досягнень, що сприяє формуванню найважливіших в сучасному суспільстві морально-вольових якостей особистості, а також системи ціннісних орієнтацій, відповідних ідеям чесної конкуренції; масовий спорт, який би активний відпочинок, зміцнення здоров'я та поліпшення самопочуття, продовження активного, творчого довголіття (як важливої професійної властивості з позиції конкуренції).

3. Організаційно-змістовні напрямки фізичного виховання:

а) навчальні форми, забезпечують систематичний вплив на організм, особистість людини, що обумовлює стійкість, міцність сформованих якостей і здібностей, отриманих здоров'я, як закріплюючий ефект;

б) позанавчальна форми, забезпечують підвищення рухової активності студентів, поліпшення професійно-прикладної готовності і оптимізацію навчальної працездатності, зміцнення і поглиблення знань, умінь і навичок, пов'язаних з проведенням самостійних фізкультурно-оздоровчих занять.

Висновки та пропозиції. Виявлені ресурси фізичного виховання для розвитку особистісної конкурентоспроможності студентів на ринку праці при збереженні і зміцненні їх здоров'я повинні реалізовуватися в рамках процесу фізкультурно-оздоровчого супроводу. Конкретний характер цих ресурсів дозволяє направлено вибирати засоби, методи, форми фізичного виховання для вдосконалення конкретних по показників конкурентоспроможності на ринку праці.

Література

1. Акімова О.В. Провідні технологічні підходи до формування творчої особистості майбутнього вчителя / О.В. Акімова, В.А. Сапогов // наук.зап. Вінниц. Держ. Пед. Ун-ту ім. Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. –

Вінниця, 2011. - №35. – с.105-109

2. Андрущенко В.П. Вища освіта в Україні на шляху радикальних змін / В.П. Андрущенко // Вища освіта в Україні: реалії, тенденції і перспективи розвитку: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 17-18 квіт.2016 / ред. В.П. Андрущенко [та ін.]; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – Київ, 2016. – Ч.3: Нова парадигма вищої освіти. – с.15-17

3. Бабич В.І. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до формування культури здоров'я школярів: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. / Бабич В'ячеслав Іванович; Луган. нац. пед. Ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2006. – 316 с.

4. Глузман О.В., Володько В.М. Особливості підготовки педагогічних кадрів в університетах США // Педагогіка і психологія. 1998. №4. С.133-140. 6. Романовський О.О. Особливості організації вищої освіти в США // Освіта і управління. 1999. Т.3. №2. С.160-170.

5. Bomova N.B. Nekotoryie osobennosti professionalnoy podgotovki v universitetah zarubezhnyih stran na primere spetsialnosti Organizatsiya rekreatsionnogo sporta // Teoriya i praktika fizicheskoy kulturyi. 1994. №1-2. S.40-42.

6. Byichek A.A. Obrazovanie v Chehii // Fondoviy ryinok. 2000. № 9. S.22-23.

7. Baranov V.N., Zmeev S.I. Podgotovka fizkulturnyih kadrov v respublike Kuba // Aktualnyie problemyi organizatsii podgotovki fizkulturnyih kadrov za rubezhom: Sbornik nauchnyih trudov / Pod red. S.I.Zmeeva. Malahovka: MOGIFK, 1989. S.22-29.

8. Gosyun E., Chzhan Uyannan Puti perestroiki uchebno-vospitatelnogo protsessa v sisteme vyisshego fizkulturnogo obrazovaniya Kitaya // Nauka v olimpiyskom sporte. 1995. № 2 3. S.68-69.

9. Kleshnev V.V., Turetskiy G.G. Sravnenie sistem organizatsii prikladnoy sportivnoy nauki v Rossii i Avstralii // Teoriya i praktika fizicheskoy kulturyi. 2000. № 11. S.59-63.

10. Bomova N.B. Sovremennoe sostoyanie fizicheskogo vospitaniya i sporta v Nigerii // Teoriya i praktika fizicheskoy kulturyi. 1986. № 4. S.59-60.

Літус Р. І.

Бердянський державний педагогічний університет

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАКЛАСНИХ ЗАНЯТЬ СИЛОВОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ДЛЯ УЧНІВ 10-11 КЛАСІВ

У статті висвітлено проблематику вдосконалення фізичної підготовленості учнів в старшій школі на позакласних заняттях. Доведено сприятливий вплив на здоров'я старшокласників, покращення дієздатності органів і систем молодого організму. Розглянуто індивідуальні морфологічні характеристики, а також функціональні та психологічні особливості юнаків і дівчат. Надано рекомендації до складання позакласних занять, дозуванню навантажень та оцінці фізичної підготовленості залежно від статі. Рекомендовано розвивати в учнів старшого шкільного віку спроможність до самостійного та систематичного використання занять фізичними вправами, опираючись на свої знання, отримані на уроках фізкультури, а також фізики, хімії, біології. Запропоновано граничні можливості навантаження для юнаків та дівчат старшої школи закладів загальної середньої освіти на оздоровчу спрямованість засобами вправ силової спрямованості під час проведення позакласних занять. Доведено різноманітність і специфічність, різнобічність і конкретність засобів і методів розвитку силових здібностей учнів старшого шкільного віку. Визначено ефективність вирішення педагогічних завдань, досягненням високого тренувального ефекту при збереженні загальних положень теорії та методики фізичного виховання. Надано рекомендації щодо використання засобів і методів вправ силової спрямованості в процесі позакласної фізичної підготовки школярів 15-17 років.

Ключові слова: *вправи силової спрямованості, позакласна фізична підготовка школярів 15-17 років, методика складання позакласних занять.*

Літус Р. И. Методика проведения внеклассных занятий силовой направленности для учащихся 10-11 классов. *В статье освещена проблематика совершенствования физической подготовленности учащихся в старшей школе на внеклассных занятиях. Доказано благотворное влияние на здоровье старшеклассников, улучшение дееспособности органов и систем растущего организма. Рассмотрены индивидуальные морфологические характеристики, а также функциональные и психологические особенности юношей и девушек. Даны рекомендации к составлению внеклассных занятий, дозировке нагрузок и оценки физической подготовленности в зависимости от пола. Рекомендуется развивать у учащихся старшего школьного возраста способность к самостоятельному и систематическому использованию занятий физическими упражнениями, опираясь на свои знания, полученные на уроках физкультуры, а также физики, химии, биологии. Предложено предельные возможности нагрузки для юношей и девушек старших классов учреждений общего среднего образования для оздоровительной направленности средствами упражнений силовой направленности при проведении внеклассных занятий. Доказано многообразие и специфичность, разносторонность и конкретность средств и методов развития силовых способностей учащихся старшего школьного возраста. Определена эффективность решения педагогических задач, достижением высокого тренировочного эффекта при сохранении общих положений теории и методики физического воспитания. Даны рекомендации по использованию средств и методов упражнений силовой направленности в процессе внеклассной физической подготовки школьников 15-17 лет.*

Ключевые слова: *упражнения силовой направленности, внеклассная физическая подготовка школьников 15-17 лет, методика составления внеклассных занятий.*

Litus R.I. Method of extracurricular activities power orientation of schoolchildren 10-11 classes. *The article highlights the problems of improving the physical preparedness of schoolchildren in extracurricular activities. Favorable influence on*